

HEM ULUSALCI, HEM DE KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİMCİ OLMAK MÜMKÜN MÜDÜR?

Temmuz 2013
Münir Aktolga

**BU BİR SAVAŞTIR, 20.YY'la 21.YY ARASINDAKİ BİR SAVAŞ!..
BU SAVAŞI KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİM GÜÇLERİNİ YANINIZA ALMADAN KAZANAMAZSINIZ!..**

Geçenlerde Borsa İstanbul'un açılış konuşmasını yapan Başbakan Erdoğan, yakın bir gelecekte İstanbul'u dünyanın en önemli küresel finans merkezlerinden biri haline getireceklerini söylüyordu! Aslında son derece açık bir ifadeydi bu! Bu açıklamasıyla Erdoğan, yakın bir gelecekte İstanbul'un Frankfurt, Londra, Wall Street, Hong Kong gibi küresel sermayenin önemli konaklama ve yönetim merkezlerinden biri olacağına işaret ediyordu. Bu açıklamayı, "barış süreci", yeni anayasa yapımı ve demokratikleşme yönündeki diğer gelişmelerle birlikte ele aldığınız zaman, "tamam artık, Türkiye 21.yy rüzgarlarını-21.yy paradigmasını yakaladı, yönünü buldu, aldı başını gidiyor" diyebilirdiniz!. Tabi bu ara, 3. Köprü inşaatının başlamasını, "dünyanın en büyüğü" olacağı ilan edilen yeni havaalanı ihalesinin rekor bir rakamla sonuçlanmasını, Kanal İstanbul için start verilmesini de birlikte ele almak gerekir..

Bu havayla, bu coşkuyla açıldı borsa ve gerçekten de birkaç gün içinde müthiş bir hamleyle birden doksan binin üzerine çıkıverdi ki, tut tutabilirsen artık diyorduk!.

Ama ne gezer! Ertesi gün, bir "Gezi Parkı" olayı patlak verdi ve borsa çakıldı! Herşey o kadar hızlı geliyordu ki, daha, nedir bu olup bitenler demeye fırsat bile bulamadan, bir de baktık, "her yer Taksim"e bir de "her yer Tahrir" ekleniverdi! Çünkü bu arada, Mısır'da da ikinci bir Tahrir gösterisi sahneye konuyordu.. Sonra, bizimkiler buna "hükümet istifa"yı da eklerlerken, aynı anda bir de baktık Mısır'dan da darbe haberi geldi!. Yok Tahrir'di, Adeviye'ydi, Taksim di derken, sanki televizyonlardan açık üniversitenin uygulamalı hükümet düşürme, darbe-darbeye karşı mücadele derslerini izlemeye başlamıştık! Şakası yoktu, evimizde otururken gerçek hayatın içinde cereyan eden bu türden olayları izliyor, hem modern zamanların darbe-hükümet düşürme tekniklerini, hem de 21.yy da darbeye karşı kitlesel düzeyde nasıl mücadele edileceğini öğreniyorduk!.

Sonra, biz daha Taksim'deki Gezi Parkı olaylarını (sanki hükümetin düşmesi an meselesiymiş gibi büyük bir iştahla) sekiz saat canlı yayınla veren CNN'in bu davranışının ne anlama geldiğini tartışırken, bir de baktık, ABD ve AB gibi Batı'nın gelişmiş ülkeleri-ulus devletleri de Mısır'daki darbeye "darbe diyelim mi demeyelim mi" diye tartışıyorlar!! İşte o an işler çığından çıktı! Türkiye'de direksiyonu elinde tutan yönetici kadro açısından artık bir kırılma noktasına işaret ediyordu bu. Ortada, ucu bize de dokunan uluslararası bir komplo, bir savaş ilanı vardı, ya teslim olunacaktı, ya da bu resti görüp "savaşsa savaş" diyerek meydanlara inilecekti!..

Özellikle Suriye olayından sonra, Batılı ülkelerle Türkiye arasında bir süredir içten içe gelişen güvensizlik süreci bununla birlikte büyüyen bir hayal kırıklığını da beraberinde getirmişti. Gezi, arkasından da Tahrir derken, büyümeye başlayan şüpheler AB ve ABD'nin bu son olaylar karşısında hiçte dostça olmayan tutumuyla da birleşince hükümet-Erdoğan ve belirli bir "danışmanlar" ekibi "tamam" dediler, "bütün bu olup bitenler küresel bir komplonun parçalarıdır"! İşte, Başbakan Erdoğan'ın daha Tunus gezisinden dönerken havaalanında binlerce kişinin katıldığı karşılama törenlerinden başlayarak Taksim Gezi Parkı olaylarının ve Mısır'daki darbenin aynı küresel odaklar tarafından tezgahlanan bir komplonun parçaları olduğunu ilan edişi bu sürecin ürünüdür.

Bir süredir, belirli bir çevre tarafından içten içe, "faiz lobisi"ne karşı mücadele adı altında yürütülen "küresel sermayeye karşı savaş" anlayışı meyvalarını vermeye başlıyordu.

Başbakan da tuttu, resti gördüğünü ifade eder tarzda, “savaşsa savaş” diyerekten mücadeleyi açık hale getirdi! Türkiye tam, 20yy’la iplerini koparmaya karar verdi, “artık yelkenlere 21.yy’ın rüzgârları doldu bir kere” derken birden işler tersine dönüyor, 20.yy’ın o karanlık ulusalcı siması bir hayalet gibi tekrar ortalıkta dolaşmaya başlıyordu!

Şimdi önce, bir kere daha, şu küresel sermaye nedir, neyin nesidir, onu küreselleşme sürecinin baş aktörü- dinamiği haline getiren süreç nasıl bir süreçtir bunu anlamaya çalışacağız. Sonra da, gene buna bağlı olarak, küresel demokratik devrim sürecinde küresel sermayeyle ulus devlet arasındaki çelişkinin altını çizerek, buradan içinde yaşadığımız sürece ilişkin sonuçlar çıkarmayı deneyeceğiz. Mısır’dan Türkiye’ye, Suriye’den Brezilya’ya, Endonezya’ya kadar dünyanın farklı coğrafyalarında cereyan eden olayların aslında aynı çelişkiden-dinamikten kaynaklandığını, bu savaşın aslından 20.yy’la 21.yy arasındaki, birinden diğerine geçiş kavgası olduğunu göreceğiz. **Yani karşımızda artık öyle “uluslararası-küresel komplolar” düzenleyen tek bir gücün bulunmadığını, 20.yy’ın ulus devlet+sermaye dinamiğinin küreselleşme süreciyle birlikte parçalandığını, bunların süreci ters yönlere etkileyen unsurlar haline geldiklerini göreceğiz. Türkiye’de olduğu gibi, bütün o “gelişmekte olan ülkeler”de de demokratikleşme mücadelesinin içerde ve dışarda 20.yy kalıntısı ulus devlet gerçeğine karşı yürütüldüğünü, bu mücadelenin küresel sermayeyle bütünleşmeden-onu arkana almadan kazanılamayacağını görmeye çalışacağız.**

Thomas Friedman, “Küreselleşmenin Geleceği” adlı kitabında bakın neler diyordu¹:

“KÜRESELLEŞME SİSTEMİ”

“Küreselleşme sistemi, her biri diğerleriyle örtüşen ve diğerlerini etkileyen üç denge üzerine kuruludur. **Birincisi ulus-devletler arasındaki geleneksel denge”..**

Burada şunu söylemek istiyor yazar. Yeni olan (yani küresel dünya sistemi) eskiden beri varolanın (yani, ulus devletlerden oluşan 20.yy kalıntısı dünyanın) içinden çıkıp geldiği için, geçiş-doğum süreci boyunca bunlar, yani eski ve yeni birarada bulunurlar. Tıpkı o yumurta civciv, ya da, anne ve çocuğu gibi!. Yani, küreselleşmeden bahsedince bundan hemen ulus devletler gerçeğinin bir anda ortadan kayboluverdiğini anlamamak lazımdır.

“İkincisi, ulus-devletler ile küresel piyasalar arasında. Bu küresel piyasalar, bilgisayar faresine bir kez dokunarak dünyanın bir ucundan diğerine para aktaran milyonlarca yatırımcıdan oluşuyor. Ben bunlara ‘**elektronik sürü**’ adını veriyorum. Bu sürü Wall Street, Hong Kong, Londra ve Frankfurt gibi dünyanın kilit küresel finans merkezlerinde toplanıyor (Erdoğan’ın “İstanbul’u da bu listeye eklemeye çalışmasının nedeni, onu-yani bu “elektronik sürüyü”- kendi limanlarımıza çekebilme niyetidir! MA). Böyle merkezlere ben ‘süper piyasa’ diyorum. **Elektronik sürünün ve süper piyasanın tutum ve davranışları bugün ulus-devletler üzerinde olağanüstü etkiler yaratabiliyor; hatta hükümetlerin düşmesine yol açacak bir boyuta kadar varıyor bu. Süper piyasaları hesaba katmadığınız sürece bugün gazetelerin birinci sayfa haberlerini anlayamazsınız-bu haber ister Endonezya’da Suharto’nun devrilişiyle, ister Rusya’daki iç çöküşle, ister ABD’nin parasal politikasıyla ilgili olsun. Nasıl ABD üzerinize bombalar atarak sizi yok edebilirse, süper piyasalar da tahvillerinizin değerini düşürerek sizi yok edebilir. ABD, küreselleşmenin oyun tahtasında olup bitenlerden sorumlu baş aktör olmakla birlikte,**

¹ Friedman, T. (2000), “Küreselleşmenin Geleceği.”, Boyner Holding Yayınları, İstanbul. Friedman’ın kitabından yaptığım bu alıntıyı 2005 yılında yayınlanan bir çalışmamda kullanmıştım (“Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimlerinin Esasları”, www.aktolga.de 5. Çalışma). Bu çalışmada Friedman’ın eleştirisi de vardı tabi. Ona kalırsa, küreselleşme denilen süreç Amerika’nın dünya egemenliğinin gerçekleşmesinden başka birşey değildi!. Ama bütün bunlara rağmen, duvarlar yıkıldıktan sonra ortaya çıkan manzaranın çok güzel bir fotoğrafını vermesi açısından o dönemde çok yararlandığım bir çalışma olmuştur bu..

tahtadaki hamleleri etkileyen tek güç değildir. Taşları kimi zaman açıkça süper gücün eli oynatıyor, kimi zaman da süper piyasaların gizli elleri“.

Çok güzel! O kadar güzel bir fotoğraf çekmiş ki yazar! Bu fotoğraf çekme işini ona bırakarak devam ediyoruz; önce bütün fotoğrafları elde edelim, sonra bunları büyük tablodaki yerlerine oturtmaya çalışacağız!.

„Küreselleşme sisteminde dikkate almamız gereken üçüncü-ve en yeni- denge, bireyler ile ulus devletler arasındaki dengedir. Küreselleşme, insanların dolaşımını ve erişimini kısıtlayan duvarların pek çoğunu yıktığı ve aynı zamanda dünyayı iletişim ağlarıyla donattığı için, gerek piyasaları, gerekse ulus-devletleri etkileme açısından bireylere tarihte hiç olmadığı kadar büyük bir güç kazandırmış bulunuyor (Başbakan Erdoğan’ın Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak twitter’i suçlama nedenlerini hatırlayın! MA). Böylece bugün karşımızda sadece bir süper güç değil, sadece süper piyasalar değil, aynı zamanda, süper-güçlendirilmiş bireyler de var. Bu süper-güçlendirilmiş bireylerin bir kısmı oldukça öfkeli, bir kısmı oldukça munis-ama hepsi hükümetlerin, şirketlerin veya özel-kamusal diğer kurumların geleneksel aracılığına gerek duymadan dünya sahnesine dolaysız olarak ağırlığını koyabiliyor“.

Yani, diyor ki yazar, „küreselleşme sistemi, bu üç ana aktör arasındaki karmaşık bir etkileşme sürecidir: Devletlerin birbiriyle etkileşimi, devletlerin süper piyasalarla etkileşimi ve süper piyasaların süper-güçlendirilmiş bireylerle etkileşimi“. Çektiği bütün fotoğrafları biraraya getirerek, işte küresel dünya sistemi budur diyor..

Bu mudur peki, sadece bu mudur küreselleşme sistemi? Bence hayır! Bu sadece eski dünyanın yeni-küresel dünyayı doğurmakta olduğu sürecin kaba bir tablosudur. Eğer yazar, “devletlerin birbiriyle etkileşimi, devletlerin süper piyasalarla etkileşimi ve süper piyasaların süper-güçlendirilmiş bireylerle etkileşimi“ sürecinin içinden yeni küresel bir dünya sistemi doğuyor deseydi, ancak o zaman doğruyu söylemiş olurdu. Dikkat ederseniz burada çok ince bir nokta var. Friedman’a göre Amerikan ulus devleti küreselleşme sisteminin vazgeçilmez bir oyuncusudur. Aslında o, bütün bir küreselleşme olayını, dünyanın bir bütün olarak Amerikan ulus devletinin ve finans kapitalinin hegemonyası altına girmesi olarak görüyor!. Yani onda ulus devlet küresel sermaye çelişkisi anlayışı pek yok!. Duvarların daha yeni yeni yıkılmaya başladığı bir dönemde yıkıntıların altından nasıl bir dünyanın çıkacağını henüz daha bilemiyordu kimse! Olsun, gene de bize paha biçilmez malzemeler veriyor!

ULUS DEVLET KÜRESEL SERMAYE İLİŞKİSİ..

Sermaye, ulus-devletle birlikte doğdu. Onun içinde, onunla etle tırnak gibi gelişti, büyüdü. Onunla birlikte dünyaya açıldı. Dünya pazarlarını onunla birlikte paylaşma mücadelesine katıldı. Ve sonra, öyle oldu ki, tıpkı bir ipek böceğinin kendi kozasının içinde gelişip büyüyerek, kelebek haline gelmesi ve onu delerek uçup gitmesi gibi, sermaye de, ulus devlet kabuğunu delerek „küresel sermaye“ haline gelmeye, kanatlanıp uçmaya başladı, küresel dünya sisteminin esas oyuncusu oldu. İşte yeni dünya düzeninin-kapitalist küresel dünyanın belirleyici dinamiği budur. Ama, bu böyledir diye, eski dünya da öyle hemen birden yok olup gitmiyordu tabii! İçindeki kelebek kanatlanıp uçup gitmeye başlamış olsa da, ulus-devlet kabukları halâ ortada duruyorlardı! Çünkü doğum süreci halâ devam ediyordu! Bu devletler arasındaki eski dünyaya özgü ilişkiler halâ sürüp gidiyordu.

Şimdi, bu süreci, yani eski dünyanın içinden doğmakta olan yeni-küresel dünyanın doğumu sürecini mercek altına alıp biraz daha yakından incelemeye çalışalım:

İkiye bölünmüş dünya ortamında, soğuk savaş döneminde, kapitalizmin, „hayatı devam ettirme“ mücadelesini başarıyla sürdürdüğünü, mevcut duruma-çevreye uyum sağlayarak, tekelci kapitalizm işletme sistemi yerine tekrar serbest rekabetçi işletme sistemine sarıldığını söylemiştik. Doğu’yla Batı arasındaki duvarlar yıkılıp da „dünya tekleşince“, bir an için

herkes şaşırđı, kimse ne olduğunu anlayamadı! Tekrar soğuk savaş öncesi „tekelci kapitalizm“ dönemine, sömürgeciliğe geri dönüp, sil baştan dünyanın paylaşılması mücadelesine devam mı edilecekti? Ama bu mümkün değildi! Çünkü dünya artık başka bir dünyaydı. „Sosyalist sistem“, insanlığı „sınıfsız topluma“ götürmeyi başaramamış olsa da, en azından, birçok ülkenin sırtını kendisine dayayarak kurtuluş savaşlarını başarıyla sonuçlan dırmasına yardımcı olmuştu. Emperyalizme karşı bağımsızlık bilinci gelişmiş, „az gelişmiş“ de olsalar, birçok ülke kendi ayaklarının üzerinde durmayı başarır hale gelmişti. Bu yüzden, filmi geriye sarmak, dünyayı tekrar nüfuz bölgelerine ayırarak paylaşmak, sömürge politikasına, tekelci kapitalizme geri dönmek artık mümkün değildi!

Ama, filmi geriye doğru sarmanın artık imkânsız oluşunun tek nedeni sadece bu değildi tabii! Herşeyden önce, üretici güçlerdeki (“sosyalist sistemi” bile yıkan) gelişmeler engeldi buna. Bilginin, teknolojinin, informasyonun demokratikleşmiş olması engeldi. Tekeller için, üretici güçlerin gelişme sürecini kontrol etmek eskiden mümkündür belki, ama artık bu imkânsızdı. “..Bugün, dünyanın herhangi bir köşesinde elinde tek bir kişisel bilgisayar, kredi kartı, telefonu, modemi, renkli yazıcısı, internet bağlantısı, web sitesi ve Federal Express aboneliği olan herkes, evinin bodrum katında bilgisayarının başına geçip istediği işi yapabiliyordu: Yayımcılık, parekentecilik, katalog tasarımı, küresel tasarım veya danışmanlık, gazetecilik, reklâmıcılık, dağıtımcılık, borsacılık, kumarhane işletmeciliği, videoculuk, bankacılık, kitapçılık, araba satıcılığı ya da giyim mağazacılığı bunlardan bazılarıydı. Bütün bunları bir gecede çok düşük bir maliyetle yapabilir ve kurduğu şirket de ertesi sabah küresel rekabet içindeki yerini alabilirdi. Evinize iki yüz metre mesafe içinde üç kitabevi birden (Barnes-Noble, Crown Books ve Borderless Books) olabilir ve siz bir gecede siberuzayda Amazon.com adıyla bir “Sınırsız kitaplar” sitesi yaratarak hepsinin tozunu atabilirdiniz. Amazon.com teknolojinin demokratikleşmesinin (her eve bir bilgisayar), finansın demokratikleşmesinin (herkese bir kredi kartı) ve informasyonun demokratikleşmesinin (herkese internet) bir sonucudur. Sadece semtinizdeki insanların özgül satın alma alışkanlıklarına göre düzenlenmiş bir mahalli kitabevi olarak değil, yirmi dört saat açık olan, istediğiniz zaman alışveriş edebildiğiniz ve bütün mağazanın sadece size hizmet ettiği bir kitabevi olarak yaratılmıştır”. (Friedman, age)

Böylesine yeni bir dünya’da kapitalizmin önünde tek bir yol vardı artık; ayakta kalarak azami kâr elde edebilmenin, dünya pazarlarında daha çok yer tutabilmenin tek bir yolu vardı: Bir malı sürekli olarak rakiplerinden daha iyi kalitede ve daha ucuza üretebilmek. Sermaye’nin ve gelişmiş kapitalist ülkelerin önündeki problem bu idi. Daha iyi kalitede mal üretmek hadi neyse, o, daha çok bilgiye sahip olmayla ilgili birşeydi. Ama ya daha ucuza üretmek, bu problemi nasıl çözecekti kapitalistler? Çünkü, işi bu noktaya gelince, işin içine direkt olarak üretim maliyetini etkileyen unsurlar giriyordu. İşçi ücretlerinden tutun da, sosyal devlet harcamalarına kadar, geride kalan “refah döneminin” mirası giriyordu! Tekelci kapitalizm, sömürgelerden elde edilen artı değerin bir kısmını da içerde kendi halkına, işçilerine dağıtarak belirli bir denge sağlamış, buna bağlı olarak da yaşam seviyesinin yükselmesine yol açmıştı. Tekel egemenliğinin sürdürülebildiği dönemde bu bir sorun teşkil etmiyordu. Bir parmak bal da kendi halkının-çalışanlarının ağzına çalmışsın ne olacaktı ki. Nasıl olsa sömürgelerden geliyordu yeteri kadar! Ama şimdi artık bu bir sorun haline gelmişti. Çünkü, rekabet küresel bir boyut kazandığı halde, üretim, maliyetlerin yüksek olduğu ulusal sınırların içinde yapılıyordu. Bu sorun nasıl çözülecekti? Sermayenin önündeki problem bu idi.²

Az gelişmiş, ya da gelişmekte olan ülkelere gelince: Buralarda işgücü bol ve ucuzdu; üretim maliyetini etkileyen diğer faktörler de çok düşüktü; ama buna karşılık, burada da “know-how”, yani bilgi birikimi ve sermaye yetersizliği vardı. İşte, gelişmiş kapitalist ülke kapitalistleriyle

² Bu satırların yazarı 1980 yılında siyasi mülteci olarak Almanya’ya geldikten sonra ilk sekiz yıl bir fabrikada işçi olarak çalıştı. O yıllarda haftalık çalışma saatinin 35 saate indirilmesi mücadelesi verirdi sendikalar. Daha sonra da bu mücadelede başarıya ulaşılmıştı. Ama şimdi, tekrar 40, hatta 45 saate çıkılmaya çalışılıyor da kimsenin sesi çıkmıyor! Ne sendika kaldı ortada ne de işçi sınıfı’nın etkinliği!.. İşveren, “istemiyorsanız , fabrikayı söker başka ülkeye giderim” deyince kimsenin sesi çıkmıyor!..

gelişmekte olan ülkeler kapitalistleri arasındaki ilişki ortamı böyle oluştu. Duvarlar yıkıldıktan sonra ortaya çıkan “tekleşmiş dünyada”ki küresel rekabet mücadelesi bu iki unsur arasındaki işbirliğini kaçınılmaz hale getirdi.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ulus-devlet yöneticileri, kapitalistler arasında doğan bu yeni işbirliği ortamına, “oh ne güzel”, yeni tipten bir sömürgecilik doğuyor anlayışıyla başlangıçta memnuniyetle yaklaştılar. Sonuç olarak, her iki tarafın da kazançlı çıkacağı bir işbirliğiydi bu. Bir süre böyle, zafer sarhoşluğuyla, “tekleşen dünya’dan”, “kapitalizmin zaferinden” bahsedilerek geçti! Ama sonra, işler değişmeye başladı. Her iki tarafın ulus-devletleri de bu gidişten rahatsız olmaya başlamışlardı! Önce, gelişmiş kapitalist ülkelerden başlayalım:

Fizik’teki “bileşik kaplar”ın ne olduğunu herkes bilir sanırım. İki kova düşününüz, öyle ki, bunlar bir boruyla alttan birbirine bağlı olsunlar. Bu kovalardan birini geliştirmekte olan ülkeler, diğerini de gelişmiş ülkeler olarak düşünelim. Sermaye, üretilen zenginlikler de kovaların içindeki su olsun. “Yeni dünya düzeni” doğuncaya kadar bu su, şu ya da bu biçimde, hep az gelişmiş ülkelerin kovasından gelişmiş ülkelerin kovasına doğru akardı! Bu yüzden de, geliştirmekte olan ülkelerin kovası hep boş dururken, gelişmiş ülkelerin kovası dolar taşardı! Ulus-devletlerinin arkasına sığınan tekelci kapitalistler tekel egemenliği sayesinde az gelişmiş ülkelerin sütünü bir inek gibi sağarlardı adeta! Bu tekel kâr’ından gelişmiş ülkelerin halkı-çalışanları da alırlardı paylarını tabii! Buna bağlı olarak da toplumsal yaşam seviyesi buralarda bir hayli yükselmişti.

Dünya tekleşip de, küresel rekabet mücadelesinde üstte kalabilmek için, sermaye üretim maliyetlerinin daha düşük olduğu az gelişmiş ülkelere doğru kaymaya başlayınca işler değişti! Bu o kadar önemli bir gelişmeydi ki, birkaç yıl içinde gelişmiş ülkelerdeki yatırımlar bıçak gibi kesilmeye başladı. Sirtına dolarlarını eurosunu yükleyen kapitalistler Çin’e, Hindistan’a, Türkiye’ye, Brezilya’ya üretim maliyetleri nerede düşükse, kim kendisine daha elverişli yatırım olanakları sunuyorsa oraya gitmeye başladılar! İnfomasyon teknolojisinin bu kadar geliştiği, küçük bir köy haline gelmiş bir dünyada üretimin nerede yapıldığı hiç önemli değildi artık. Hatta öyle ki, bir malın bir parçasını Çin’de, bir parçasını Polonya’da yaptırarak, sonra da bütün bu parçaları örneğin Türkiye’de bir araya getirip monte etmek bile mümkündü. Önemli olan, rekabet mücadelesinde en iyi kalitede ve en ucuza üreterek azami kâr’ı gerçekleştirebilmektir. Üretimin, yatırımların hangi ülkede olacağına sermaye açısından başka hiç bir anlamı kalmamıştı. Sermaye, sırtındaki “ulusal” etiketini hiç düşünmeden çıkarıverdi! Gelişmiş ülkelerin ulus-devlet yöneticileri de sap gibi ortada kaldılar! Yatırım olmayınca işsizlik bir çığ gibi büyümeye başlamıştı. Devlet bütçesindeki açıklar gittikçe büyüyordu. Ve işin ilginç tarafı, iktidara kim gelirse gelsin artık hiç bir çözüm yolu da görünmüyordu ufukta! Hani öyle eskiden olduğu gibi, muhafazakârlar gider, sosyal demokratlar gelir, ya da tersi, işlemiyordu artık! Örneğin, bir işçinin Almanya’daki maliyeti ayda üç bin euro ise, bu, Çin’de yüz elli dolar, Polonya’da üç yüz dolardı. vb. Üstelik bir de bedava arsa ve ilk on yıl için vergi muafiyeti de elde ediyordu kapitalistler buralarda! Ulus devlet yöneticileri Almanya’daki işçi ücretlerini indirirler indirirler kaçta indirebilirlerdi ki! Bu yolla bir Çin’le rekabet edebilmenin imkânı yoktu!

Yapacak birşey kalmamıştı! Sermaye nerede ucuza üretebiliyorsa oraya gitmeye mecburdu. O gitmezse, rakibi gidecek, ondan daha ucuza ürettiği için de azami kârı o cebine indirecekti. Bırakınız azami kârı, iletişimin bu kadar geliştiği bir dünya’da rekabet mücadelesine ayak uydurmadan ayakta kalabilmek bile mümkün değildi artık. Ulus-devlet yöneticilerinin vatan-millet çılgınlıkları, “biraz da ülkenizi düşünerek yatırım yapın” çağrıları hiç yankı bulmuyordu. Sermayenin yeni vatani bütün dünyaydı artık. Ulus-devlet kabuğu çatlamış, kuş pır diye uçup gitmişti-gidiyordu. Kimse de onu tutamıyordu!

Sermayenin ulus devlet yükünü sırtından atarak geliştirmekte olan ülkelere doğru yönelmesi (yani akış yönünü değiştirmesi), yukarıda bahsettiğimiz bileşik kaplarda, suyun (sermayenin) gelişmiş ülkelere doğru tek yönlü akmasına yol açan basıncın (ulus devlet+tekel

eğemenliğine dayanan emperyalist sömürü mekanizmasının) ortadan kalkmasının bir sonucuydu. Bu baskı ortadan kalkınca, su (yani sermaye) büyük bir hızla yön değiştirerek tersine doğru akmaya başladı!

Sonuç: Gelişmiş ülkelerde yatırımlar, ekonomik büyüme dururken, gelişmekte olan ülkelere kapitalizm-üretici güçler hızla gelişmeye başladılar..

Şimdi, bir an için, gelişmiş ülke ulus-devletlerini iflâh olmaz dertleriyle başbaşa bırakarak gelişmekte olan ülkelere, buralardaki ulus-devletlere dönelim, ve bakalım buralarda neler oluyor. Herşey görünürde olduğu gibi güllük gülüstanlık mı buralarda onu görelim!

ULUS-DEVLET KABUĞU GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE DE ÇATLIYOR..

“1923’den beri Türkiye’ye giren yabancı sermaye miktarı yirmi milyar dolar kadarken; son on yıldır bu rakama artık (özelleştirme gelirleriyle birlikte) sadece bir yıl içinde ulaşılabilir!”
Bu türden haberleri bugün birçok gelişmekte olan ülke basınında görebilirsiniz..

İyi güzel, sermaye hareketi artık gelişmiş ülkelere doğru; üretici güçler-kapitalizm buralarda hızla gelişmeye başlıyor, ama hepsi bu kadar mı; yani, sermaye öyle elini kolunu sallayarak, “ben geldim” deyip içeri girerek, kolları sıvayıp hemen yatırıma-üretim mi başlıyor? Hayır! O kadar kolay ve mekanik bir süreç değil bu! Onun da-sermayenin de- belirli koşulları var yerine getirilmesi gereken! Dış dinamik olan küresel sermaye, herşeyden önce içeride kendisine uygun bir işletme sistemi ve işbirliği yapabileceği bir iç dinamik arıyor. Eski tekelci-ulusalci-devletçi işletme sisteminin yerine, ülkeyi küresel dünya sistemine bağlayacak serbest rekabetçi bir işletme sisteminin geçirilmesini istiyor. Eski devletçi yapının ve işletme sisteminin içinde oluşmuş yerli burjuvazinin devletçi kabuklarını kırarak, çağdaş, rekabetçi, liberal-demokrat bir yapıya kavuşabilmesinin yollarını açıyor. Yani küresel sermaye, işbirliği için değişimi şart koşuyor. Ve hiç de geri adım atmıyor bu talebinden! “Değişmek istemiyorsan, bu senin sorunundur” diyerek, çekip başka bir ülkeye gidiyor!

Önce, küresel sermayenin gelişmekte olan ülkelerin önüne koyduğu ve işbirliği için olmazsa olmaz bir şart olarak gördüğü bu “değişim reçetesini” bir görelim, bakalım içinde neler var: “..Özel sektörü ekonomik büyümenin temel motoru haline getirmek, enflasyon oranını düşük tutmak ve fiyat istikrarı sağlamak, devlet bürokrasisini küçültmek, bütçe fazlası sağlanamasa bile olabildiğince dengeli bir bütçe yürütmek, ithal ürünler üzerindeki gümrük tarifelerini kaldırmak veya düşürmek, kotalardan ve yerel tekellerden kurtulmak, ihracatı arttırmak, devlete ait sanayi kuruluşlarını ve kamu iktisadi teşebbüslerini özelleştirmek, sermaye piyasalarını serbestleştirmek, para birimini konvertibl hale getirmek, ülkedeki sektörleri, hisse senedi ve tahvil piyasalarını doğrudan yabancı mülkiyete ve yatırıma açmak, ülke içindeki rekabeti olabildiğince arttırmak üzere ekonomiyi devlet düzenlemelerinden arındırmak, kamusal yolsuzlukları, sübvansiyonları ve rüşveti olabildiğince azaltmak, bankacılık ve telekomünikasyon sistemlerini özel mülkiyete ve rekabete açmak, yurttışlara yerel ve yabancı emeklilik fonları ve yatırım fonları arasından seçim yapma fırsatını vermek” (Fried.age). Yani, bütün kurum ve kurallarıyla küresel-serbest rekabetçi kapitalizm-işletme sistemini ülkeye yerleştirmek.

Dikkat edilsin, küresel-serbest rekabetçi kapitalist-işletme sisteminden bahsediyoruz! 17-18. yy’ların ulusal düzeydeki serbest rekabetçi kapitalizminden değil! Evet, bu iki sistemin de rekabet, açık olma, girişim özgürlüğü vs.yanları birbirine benziyor, ama arada çok önemli bazı farklar da var. Ulusal düzeyde gelişen eski serbest rekabetçi kapitalizm, üretimin yoğunlaşım merkezleşmesiyle birlikte kendi inkârını yaratarak tekelleşmeyi doğurup, ulus devletle bütünleşme sonucunu vermişti. Yeni-küresel serbest rekabetçi kapitalizm ise, ulus devlet kabuğunu çatlatarak dünyaya açılmayı, üretici güçlerin dünya çapında gelişmesini temsil ediyor. Küresel sermayenin gelişmekte olan ülkelere girerken koyduğu „küresel-serbest rekabetçi kapitalist işletme sistemini benimseme“ ilkesini bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. Bunun anlamı açıktır: „Kabuklarınızı kıracaksınız“ diyor küresel sermaye! Hangi „kabuklardır“ bunlar? Hiç uzatmaya gerek yok! Bu kabuklar, ulus-devlet

kabuklarıdır-daha başka bir deyişle de milliyetçilik, korunmacılıktır; kalın gümrük duvarlarının arkasında yerli despotlarla birlikte ot gibi yaşayıp gitmektir-. „Ulus-devlet duvarlarını yıkın ve ülkenizi küresel dünya sistemiyle bütünleştirin“ diyor sermaye. „Bunu yaparsanız ben de gelir ülkenize yatırım yaparım“ diye de ilave ediyor.

Gerisini Friedman'dan dinleyelim:

„...Ha siz bütün bunlara direnmek istiyorsanız, bu sizin bileceğiniz bir iştir, kimseyi ilgilendirmez. Ama eğer giderek artan bir bedel ödmeden, ya da giderek yükselen bir duvar inşa etmeden (dünyadaki) bu değişimlere karşı koyabileceğinizi sanıyorsanız, kendinizi kandırıyorsunuz. Nedenini açıklayayım: Finansın, teknolojinin ve informasyonun demokratikleşmesi sadece alternatif sistemleri (sosyalist sistemi) koruyan duvarları yerle bir etmekle kalmadı. Bu üç demokratikleşme süreci aynı zamanda dünyada yeni bir güç kaynağının daha doğmasına neden oldu. Ben buna „elektronik sürü“ diyorum. Bu elektronik sürü, dünyanın her köşesinde bilgisayar ekranlarının başında oturup farenin düğmesine bir kez basarak paralarını yatırım fonlarından emeklilik fonlarına, emeklilik fonlarından yükselen piyasa fonlarına taşıyan, ya da evlerinin bodrum katında internet üzerinden işlem yapan bütün o isimsiz hisse senedi, tahvil ve döviz takasçılarından oluşuyor. Bunun yanı sıra, fabrikalarını artık dünyanın her yanına yayan, sürekli en verimli, en düşük maliyetli üretici ülkelere kaydıran çok uluslu şirketleri de içine alıyor. Finans, teknoloji ve informasyonun demokratikleşmesi sayesinde bu sürü giderek artan bir hızla genişliyor-o kadar ki, bugün gerek ülkeler, gerekse şirketler açısından büyümeyi sağlayan asli sermaye kaynağı olarak devletlerin yerini almaya başlıyor. Günümüzün küreselleşme sisteminde öne çıkmak isteyen ülkeler sadece altın deli gömleğini (küresel-serbest rekabetçi işletme sistemini) giymekle kalmayıp, aynı zamanda bu elektronik sürüyle bağlantı kurmak da zorunda. Elektronik sürü, altın deli gömleğine (küresel-serbest rekabetçi işletme sistemine) bayılır; çünkü bir ülkede görmek istediği bütün liberal serbest piyasa kurallarını temsil eder o. Bu gömleği giyen ve üzerinde tutan ülkeler sürü tarafından büyümelerini sağlayacak yatırım sermayesiyle ödüllendirilir. Onu giymeyen ülkeler ise sürü tarafından cezalandırılır-elektronik sürü o ülkeden uzak durur, ya da parasını o ülkeden dışarı çıkarır. Moody's Investors Service ve Standard-Poor's da bu elektronik sürünün çoban köpekleridir. Bu kredi kurumları dünyanın her köşesinde gizli gizli dolaşır, ülkeleri koklayıp dururlar. Altın deli gömleğini üzerinden atmaya çalışan bir ülke gördüklerinde gürültüyle havlamakla görevlidirler.“(Fr.ag.)

Müthiş şeyler bütün bunlar! Bugün yeni, küresel bir „dış dinamik“ karşı karşıya bütün gelişmekte olan toplumlar. Evet, tarihin her döneminde toplumsal gelişme sürecinde dış dinamik önemli bir rol oynamıştır. Ama bugün, içinde bulunduğumuz sürece damgasını vuran bu küresel dinamiğin diğerlerinden farklı bir yanı var! Bu „dış dinamik“, etkileşme süreci başlayana kadar bir „dış“ faktör; süreç başlayıpta ulusal şatolar-duvarlar yıkılmaya başlayınca, süratle mevcut iç dinamikle bütünleşiyor ve bir dış unsur olma özelliği kayboluyor. Çünkü, bu andan itibaren, o ülke de artık küresel bütünün bir parçası haline geliyor. İç dinamikle bütünleşen küresel fırtına o toplumu almış, bir üst sisteme bağlayarak onun bir parçası haline getirmiştir.

KÜRESEL FIRTINA, YA DA KÜRESEL DIŞ DİNAMİK

“Günümüzün elektronik sürüsü iki temel gruba ayrılır. Birinci gruba ben „kısa boynuzlu sığırlar“ diyorum. Bu grupta, dünyanın her yanında hisse senedi, tahvil ve döviz alım-satımıyla uğraşan ve paralarını çok kısa dönemli olarak oradan oraya taşıyabilen-ve genellikle taşıyan- herkes yer alır. Kısa boynuzlu sığırlar döviz takasçıları, belli başlı yatırım ve emeklilik fonları, güvence fonları, sigorta şirketleri, bankaların menkul kıymet alım-satım departmanları ve bireysel yatırımcılardır. Merrill Lynch'den Credit Suisse'e, Fuji Bank'a ve bir kişisel bilgisayar ile modemi olan herkesin kendi oturma odasından işlem yapabileceği Charles Schwab web sitesine kadar herkes bu gruba dahildir“.

„İkinci gruba „uzun boynuzlu sığırlar“ diyorum. Bunlar dış ülkelere doğrudan yatırımlarını her gün biraz daha arttıran, dünyanın her köşesinde fabrikalar kuran ve yine dünyanın her köşesinde kendi ürünlerini üretecek ya da monte edecek fabrikalarla uzun dönemli üretim anlaşmaları ya da ittifaklar yapan çokuluslulardır- General Electricler, General Motorslar, IBM ler, Intel’ler, Siemens’ler vb. Bunlara uzun boynuzlu sığırlar dememin nedeni, bir ülkeye yatırım yaptıklarında daha uzun vadeli bağlantılara girmek zorunda olmalarıdır. Ama onlar bile, tıpkı bir sürü gibi, inanılmaz bir hızla koşuyorlar“.

„Elektronik sürü Soğuk Savaş sırasında dünyaya gelip büyüdü; ama aşırı düzenlenmiş ve duvarlarla ayrılmış bu sistem içinde, sürü üyelerinin gereken ağırlığa, hıza ya da yayılma alanına ulaşması mümkün değildi. O dönemde çoğu ülke (en azından 1970 lere kadar) sermayenin şimdiki küreselleşme sisteminde olduğu gibi sınırların ötesine çıkmasını önleyen sermaye denetimleri uyguluyordu. Bu da elektronik bir sürü halinde bir araya gelmeyi çok zorlaştırıyordu.. Ne var ki, sermaye denetimlerinin 1970’lerde kademeli olarak kalkması, finans, teknoloji ve informasyonun demokratikleşmesi, Soğuk Savaş sisteminin sona ermesi ve dünyanın her yanındaki duvarların yıkılmasıyla birlikte, ansızın çok sayıda ülkenin yatırımcılarından oluşan bir sürünün özgürce koşturabildiği uçsuz bucaksız bir küresel ova oluştu“ (Fried.age).

KÜRESEL DÜNYA SİSTEMİ „DAĞINIK BİR SİSTEMDİR“

„Eylül 1997’de Malezya başbakanı Dr. Mahathir Mohamad, Hong Kong’daki Dünya Bankası toplantısında, küreselleşmeyi lanetleyen bir konuşma yaptı (aynen bugünlerde Türkiye’de olup bitenlere, şu “faiz lobisi” kavgalarına benziyor! MA). Döviz alıp satan „moronlara“ verip verişti; „büyük güçleri“ ve George Soros gibi finansçıları, ekonomilerini küresel spekülâtorlere açmaları yönünde Asya ülkelerini zorlamakla ve onları rekabetin dışına atmak için para birimlerini manipüle etmekle suçladı. Günümüzün küresel sermaye piyasalarını „korkunç canavarlarla dolu bir cangıl’a“ benzetti ve bu piyasaların Yahudi fesat odakları tarafından yönetildiği imasında bulundu. Mahathir’in heyecanlı söylevini dinlerken, dinleyiciler arasındaki ABD hazine bakanı Robert Rubin’in, içinden geçenleri dışa vurma şansına sahip olsaydı Malezya başbakanına ne söyleyeceğini hayal etmeye çalıştım. Sanırım Rubin’in cevabı şuna benzer birşey olurdu: „Kusura bakma Mahathir, ama sen hangi gezegende yaşıyorsun? Küreselleşme sistemine katılıp katılmamak sanki senin tercihine kalmış bir şeymiş gibi konuşuyorsun. Küreselleşme bir seçenek değil, bir gerçek. Bugün dünyada bir tek küresel piyasa var ve halkını ulaşmak istedikleri büyüme hızına ulaştırmanın tek yolu bu küresel hisse senedi ve tahvil piyasalarına girmek, çokuluslu şirketleri ülkene yatırım yapmaya teşvik etmek ve fabrikalarında üretilen malları küresel ticaret sistemine satmak. Küreselleşmeyle ilgili en temel gerçek şudur: Bu sistemi kimse yönetmiyor- ne George Soros, ne „Büyük Güçler“, ne de ben. Küreselleşmeyi ben başlatmadım. Onu ben durduramam, ülkene ve ülkenin gelecekteki refahına çok ağır bir darbe indirmeden sen de durduramazsın. Şikâyet edecek, ülkedeki piyasaları rahatlatacak, suçlayacak birini arıyorsun. Ama sana birşey söyleyeyim mi, Mahathir, telefonun öbür ucunda kimse yok. Kabullenmesi zor biliyorum. Tanrının olmadığını söylemek gibi birşey. Hepimiz, ipleri elinde tutan, sorumlu birinin varolduğuna inanmak isteriz. Ama günümüzün küresel piyasası birbirlerine ekranlarla ve iletişim ağlarıyla bağlı, çoğu zaman adlarını bile bilmediğimiz, hisse senedi, tahvil ve döviz takasçılarından ve çokuluslu yatırımcılardan oluşan bir elektronik sürü.. Biliyorum, beni her şeye gücü yeten ABD hazine bakanı olarak görüyorsun. Ama ben de tıpkı senin gibi yaşıyorum, Mahathir- elektronik sürünün korkusuyla. Medyadaki geri zekâlılar sanki her şeyi ben yönetiyormuşum gibi gazetelerin ilk sayfalarına resmimi basıyorlar; halbuki Kongre, başkana serbest ticareti genişletme iznini vermezse, ya da bütçe tavanını delerse, sürü bana düşman olacak, doları ve Dow Jones’u çiğneyip geçecek diye benim de ödüm kopuyor. Ben sana küçük bir sır vereyim Mahathir-ama sakın kimseye söyleme. Ben artık masama telefon koymuyorum bile, çünkü herkesten iyi bildiğim bir şey var: Arayacak kimse yok“(Fried.age).

Soğuk Savaş döneminde ikiye bölünmüş bir dünyada yaşıyorduk. Başında ABD'nin bulunduğu bir „kapitalist dünya“ ve başında Sovyetlerin bulunduğu bir „sosyalist dünya“ vardı. Bu iki ülkenin liderleri arasında da bir kırmızı telefon hattı bulunuyordu. Dünya'yı yöneten mekanizma pratik olarak buydu. Ama artık „telefonun öbür ucunda kimsenin olmadığı“ bir dünya'da yaşıyoruz! „Kimsenin yönetmediği“ bir dünya'da? Bu ne mi demek, o zaman konuyu biraz açalım:

İlkel komünal bir toplumu ele alalım. Nasıl yönetiliyordu bu toplum? Biliyorsunuz, bir kanun anayasası vardı burada, sistemi birarada tutan değerler-bilgiler olarak. Yazılı birşey değildi bu. Bu değerler-bilgiler bütün komün üyelerinin bilincine kazınmış durumdaydı. “Bireyler”, çevreden gelen bilgiyi bu değerlerle işleyerek toplumsal kimliğin içinde kendi kişiliklerini-varlıklarını oluşturabiliyorlardı. Bunun yanı sıra bir de, sembolik olarak bu değerleri-bilgileri temsil eden bir komün şefi-yönetimi vardı. Bu komün şefinin yöneticiliği, kuralların uygulanması konusunda bir anlaşmazlık durumunda ortaya çıkıyordu. Yani bir tür hakemdi burada yönetici..Aslında sistem, kendi kendini yöneten-otonom dağıntık bir sistem olduğu halde, gene de bir kontrol-hakem mekanizması vardı. Aynen futbol gibi yani. Burada da gene her iki takım da otonom-kendi kendilerini yöneten unsurlar durumundalar. Ama gene de bir hakemlik olayı var. Sistemin işleyiş mekanizmasına uyulup uyulmadığını kontrol ediyor bu hakem. Yani öyle yukarıda tanımladığımız anlamda bir „yönetici“ falan değil bu. Kimseye ne yapacağını falan söylemiyor. Kuralları temsil ediyor. Ama aslında, mutlaka böyle bir hakemin olması da gerekmezdi. Bu kontrol mekanizması başka şekillerde de oluşabilirdi. Örneğin satrançta böyle bir hakeme ihtiyaç yoktur. Taraflar bu görevi de kendileri yaparlar. Ya da, gene dağıntık bir sistem olan internet'te de böyle bir hakeme-yöneticiye ihtiyaç duyulmaz. Siber uzaydaki bilgileri kullanarak bilgiyi işleyen internet kullanıcıları otonom elementlerdir. Görünürde bir yöneteni-yönetileni ve hakemi yoktur bu sistemin de. Siber uzaydaki bilginin „sahibi“ olan görünmeyen bir yöneticinin kontrolü altında faaliyet gösteren otonom elementlerdir bunlar!..

Küresel-dünya sistemi de böyle birşeydir. O da aynen internet gibi, futbol, ya da satranç gibi dağıntık bir sistemdir. Bu sistemin esasını oluşturan bilgiler-kurallar da bellidir. Serbest piyasa ekonomisinin kurallarıdır bunlar. Dünyanın dörtbir yanına dağılmış, herbiri kendi içinde bağımsız oyuncu konumunda olan sistemin elementleri, kendilerine gelen her türlü bilgiyi sistemin sahip olduğu ortak bilgilerle değerlendirerek karar verirler ve işlerler. Bir ülkenin kurallara uyup uymadığına, yeteri kadar şeffaf olup olunmadığına, o ülkede işlerin serbest piyasa mekanizması içinde rekabetle mi, yoksa rüşvetle mi yürüdüğüne karar veren bu otonom oyuncularlardır. Sistem, bütün bu unsurların kolektif iradeleriyle hareket ettiği için, onu yöneten ayrıca bir el'in bulunmadığını söyleriz. Yönetici instanz o kurallardır, sistemi birarada tutan ilkelere.

Ha, bu ara, örneğin “faiz lobileri” falan gibi oyunbozanlık yapanlar mı çıktı, birbirinin eline bakan, her an birbirlerinin elindeki alıp kaçmaya hazır bu kadar rakip oyuncunun bulunduğu bir sistemde fazla uzun sürmez bu, bunlar hemen yakayı ele verirler. Ve zaten köşede olup bitenleri endişeyle izleyen ulus devlet görevlileri de, “hah işte yakaladık” diyerek, bütün olup bitenlerin sorumlusu olarak gösterecekleri birilerini bulmuş olmanın rahatlığıyla, ibreti alem için bunların hesabını görüverirler!..

„KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİM“, „GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER“ VE TÜRKİYE

„1997 sonbaharında, Amerikan işadamlarından ve öğretim üyelerinden oluşan bir heyetle birlikte Moskova'ya gitmiştim. Gurubumuzda, Amerika'nın dev ileri teknoloji firması Teledyne'in işletme müdürü olan, şimdi ise bir biyoteknoloji firmasını yöneten Donalk Rice da vardı. Ziyaret sırasında Don, bir Amerikan şirketiyle ortaklık kurmak isteyen bir Rus girişimciyle iş olanakları üzerinde yaptığı görüşmeyi bana aktardı. Güngörmüş bir şirket yöneticisi olarak, fazla derinlere dalmadan önce Rus işadamına basit bir soru sormuş: „Vergilerini ödedin mi?“ Doğrusu pek ödedim sayılmaz, diye cevap vermiş Rus girişimci. Kusura bakma, demiş Rice, vergilerini ödemediyse ortak olmamız imkânsız, çünkü benim

şirketim halka açık; uluslararası yan kuruluşlarımdan biri vergisini ödemezse, şirketin yıllık denetiminde ortaya çıkar bu. Şimdi Rus gigişimci bir seçim yapmak zorunda. Ya kötü bir Rus vatandaşı olmaya, Rus devletine vergisine ödememeye ve tek başına rekabet etmeye devam edecek, ya da iyi bir Rus vatandaşı olacak ve belki en son teknolojiye sahip bir Amerikan şirketiyle ortaklık kuracak. Ülkeler elektronik sürüyle bağlantılarını derinleştirdikçe, Don Rice'in Rus girişimcisinin ikilemiyle daha sık karşılaşmaya başlayacaklar: Ya elektronik sürüye ayak uydurur ve onun kurallarıyla yaşarsın, ya da kendi başına koşar ve kendi kurallarıyla kalırsın..Sürünün demokrasinin temel taşlarını örmeye katkıda bulunmasını sağlayan süreç için ben „sınır ötesi devrim“, ya da „küresel devrim“ terimini kullanıyorum. Geleneksel çevreler, özellikle aşırı sağ ve aşırı sol, elektronik sürünün ve küreselleşmenin demokrasiye katkıda bulunma gücünü küçümsüyor. Johns Hopkins Üniversitesi dış politika uzmanlarından Michael Mandelbaum'un dediği gibi: „ Devrim deyince aklımıza halâ 1776, 1789, ve 1989'a ait görüntüler geliyor; bu yüzden demokrasinin ancak halkın ayaklanarak çürümüş bir hükümeti devirmesiyle yaratılabileceğini sanıyoruz. Aklımıza Lexington Çayı'nda savaşıyan gönüllü milisler, Paris'te Bastille'e hücum eden kalabalıklar, Polonya'da direnen Dayanışma işçileri ya da Filipinler'de yönetime başkaldıran Halkın Gücü yandaşları geliyor. Durum böyle olunca, demokratikleşmenin nasıl gerçekleşeceğine ilişkin hayalinizde, devletinizden daha iyi yasal korumalar, uluslararası muhasebe standartları ve şeffaflık talep eden, aksi halde ülkenizin insanlarına iş verecek parayı kazanamayacağını söyleyen yabancı bir işadamı asla yer almıyor..Hiç kuşkusuz, sürüyü ülkelerin iç donanımlarına girmeye iten şey, onun doğrudan doğruya demokrasiye değer vermesi değildir. Sürü demokrasiye aldırılmaz. İstikrara, önceden kestirilebilirliğe, şeffaflığa, kendi özel mülkiyetini transfer edebilme ve keyfi ya da yasadışı hacizlerden koruyabilme yeteneğine değer verir. Bunları güvence altına alabilmek için, gelişmekte olan ülkelerin daha iyi yazılımlar, işletim sistemleri ve yönetimler oluşturmalarını ister-ve bunlar da demokrasinin köşe taşlarıdır“ (Fride.age).

Küreselleşme süreci nedir, bu süreç neden devrimci bir süreçtir? Eski dünya, herbirisi kendisi için var olan toplumlar-uluslar arasındaki ilişkiler zemini idi. Yani eski dünyada henüz daha, bilimsel anlamıyla küresel dünya sistemi diyebileceğimiz bir sistem yoktu ortada. İşte bu zeminin içinden, bir dünya sistemi olarak tek bir dünya toplumu doğuyor şimdi. Küreselleşme süreci bu doğumun gerçekleşme biçimidir. Her birisi kendisi için var olan ulus-devlet-toplumların duvarlarının yıkılması, bu duvarların içine hapsolmuş bulunan potansiyelin açığa çıkması olayıdır küreselleşme. Tabi, bu dünya toplumu da gene kapitalist bir toplumdur. Ama bir kapitalist internasyonal değildir bu, olmayacaktır da! Değildir, çünkü işin özünde ulusları dışlayan bir süreçtir bu; küresel serbest rekabetçi kapitalist işletme sistemiyle çalışan „dağınık bir sistemdir“. Sistem merkezini temsil eden bir yönetici yoktur. Her biri kendi içinde bir sistem olan, sisteme integre birçok parçalardan-alt sistemlerden oluşan bir sistemdir. Bu „parçalar“ yerel-toplumlardır tabi. Ama artık bunlar eski anlamıyla ulus-devlet statüsünde değillerdir. Aynı bütünün (dağınık sistemin) birbirleriyle yarışarak-birbirini tamamlayan parçalarını oluştururlar bunlar. İki yerine çok sayıda takımın, hep birlikte, futbola, ya da satranca benzer bir oyun oynadıklarını düşünün, bu takımların hepsi de oyunu kazanmak için birbirleriyle mücadele etmektedirler. Bunun gibi birşey küresel kapitalist dünya sistemi de. Ama tıpkı futbol gibi belirli kuralları var bu sistemin-oyunun da. Gerçi bu kurallara uyulup uyulmadığını belirleyen öyle tek bir hakem yok ortada, ama, herkes birbirinin hakemi. Birisi kurallara uymasa diğeri bunu hemen ortaya çıkarabilir. Ve esas olan bu kurallara uymak olduğu için de, kurallara uymayan oyun dışında bırakılarak cezalandırılacaktır.

HEM „ULUSALCI“, HEM DE KÜRESEL DEVRİMCİ OLMAK MÜMKÜN MÜDÜR,,

“İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin büyük bölümünde Güneydoğu Asya liderlerinin halklarına ne söylediğini bir düşünün“ diyor demokrasi uzmanı Larry Diamond: ‘Sen bana özgürlüğünü ver ve çeneni kapalı tut, ben de sana zengin olma fırsatı vereyim!’ Herkesin küpünü doldurduğu bir dönemde apolitik olmak kolaydı; insanlar kendi ekonomik durumlarına zarar vermeksizin yönetim işlerini başkalarına bırakabilecekleri düşünebilirlerdi. Gerçekten de bu yaklaşım otuz sene kadar işe yaradı, ama sonra büyüme durdu ve onunla birlikte refah ve olanak dağıtımı da durdu. (Sonuç, „Asya krizi“!) O zaman insanlar siyaseti bir

başkasının eline bırakamayacaklarını anladılar..Yönetiminiz ne kadar demokratik ve ne kadar açıkksa, onu kamuoyuna hesap vermeye zorlayan mekanizmalar ne kadar sağlamsa, finansal sisteminizin sürprizlerle karşılaşma ihtimali de o kadar azalır. Sürprizler ve şoklarla karşılaştığı zaman da, değişen koşullara ve taleplere kendini uydurmakta daha hızlı davranabilir. Ayrıca toplumunuz ne kadar açık ve demokratik olursa, geri iletimle (feedback) ne kadar çok beslenirse, bir uçurumdan düşmeden önce yarı yolda düzeltmeler yapma şansınız o kadar artar. Dahası, ülkeniz bu sancılı yarı yol düzenlemelerini yaparken demokrasi düzeyiniz ne kadar yüksekse, hükümetiniz bu reformun sancılarını bütün ülke halkıyla paylaşma konusunda o kadar meşruluk kazanır.“ (Fried.age)

Yani, hem „ulusalci“, hem de küresel devrimci olunamaz! Küresel devrimci olmak demek sürece küresel bakabilmek demektir. „Ulusal sermaye“ „yabancı sermaye“ ayrımı yaparak küresel devrimci olunamaz! Ha, siz çok „zeki“ bir „ulusalcısınız“ belki, ve halkınıza da diyorsunuz ki, „kapatın çenenizi, ben bütün o enayileri ülkemize toplayacağım, varsın yatırım yapsınlar. Üretim maliyetleri çok düşük olduğu sürece akın akın geleceklerdir buraya. Dışinizi sıkın biraz. Hele bir zenginleşelim, sonra bu kadar yatırımı yapmışken bırakıp bir yere de gidemezler, işte o zaman istediğimiz herşeyi dikte ettirebiliriz onlara. Aman çocuklar, fazla ücretmiş, demokratik haklarmış, bütün bunları unutun, kapatın çenenizi de hep beraber ulusal çıkarlarımız için bu oyuna devam edelim!“ „Asya kriziyle“ tepetaklak giden bütün o Asya'lı uyanık diktatörlerden bahsettiğimizi anlamışsınızdır herhalde!

Ama bu arada bir de Çin var! O neresinde peki bu sürecin? Küresel sermayenin halâ en gözde ülkesi Çin bugün! Bu bir çelişki değil mi! Nasıl oluyor da, Çin gibi, antika bir devlet sınıfı tarafından yönetilen, demokrasinin adından bile söz etmenin mümkün olmadığı bir diktatörlük bu kadar yabancı sermayeyi çekebiliyor, nasıl oluyor da küreselleşme sürecinde bu kadar önemli bir rol oynayabiliyor? Diğer ülkeler de mevcut yapılarını koruyarak Çin gibi ulusalcı bir yapıyla küreselleşemezler mi?

Birincisi şu: „Sosyalist sistemin“ çöküşü Çin için çok önemli bir uyarı oldu! Kendi geleceklerini gördüler adeta. Ve „denize düşen yılanı sarılır“ hesabı, bu süreci durdurmak için o güne kadar „yılan“ olarak gördükleri küresel sermayeye kapıları açtılar! Bir tür uzlaşma, kendini kurtarma çabasıydı bu. Çin devlet sınıfı ülke içindeki tek hakim güç oluşuna da güvenerek küresel sermayeye serbest rekabetçi piyasa ekonomisinin bütün kurallarına uyacağına dair garantiler verdi. Ama en önemlisi de dedi ki, “bakın iki milyar insan yaşıyor burada, ücretler çok düşük, üretim maliyetleri yok denecek kadar az, ülkenin tek hakimi de benim, yani herhangi bir organize muhalefet de yok, gelin bu olanakları değerlendirin!” Yani, „bakın duvarları açıyorum, bana dokunmanıza da gerek yok, sizinle birlikte çalışacağıma söz veriyorum“ dedi! Peki küresel sermaye aptal mı, onlar bilmiyorlar mı bütün bunları? Elbette ki biliyorlar! Ama kendisine güveniyor sermaye!. Hangi gerekçeyle olursa olsun bir kere içeri adımını atıp da üretici güçleri harekete geçirmeyi başladımıydı ya, er ya da geç gerisinin geleceğini biliyor!. Niye otursun da yıkılana kadar duvarların dışında beklesin ki! Hazır kapı açılmışken ve davet varken içeri girip orada çalışarak duvarların yıkılmasını daha da kolaylaştıracağını düşünüyor sermaye. Çin olayı budur.

„Doğru, Çin büyük miktarda doğrudan yabancı sermaye çekmeyi başarmıştır, ama para birimi tam konvertibl değildir ve yabancıların özgürce oynayabilecekleri bir hisse senedi ya da tahvil piyasası yoktur. Ayrıca Çin'de ahbap çavuş kapitalizmi aşırı boyutlardadır.. Çin'in açmazı, ekonominin kamu mülkiyetindeki iflas etmiş yarısını dönüştürmesine yetecek kadar küresel sermayeyi (elektronik sürüyü) çekebilmesi için, önce bütün işletim sistemini değiştirmek ve gerçekten hukukun üstünlüğüne dayalı bir yazılım oluşturmak zorunda olmasıdır. Ve bu da Çin'in çürümüş egemen partisinin çıkar ve alışkanlıklarıyla kafa kafaya çatışacaktır..Bir noktada Çin ya zenginleşmeyecek, ya da bugünkü kadar otoriter olmayacaktır, ama bir yerde bir göçme olacaktır; çünkü Çin hükümetinin bugün yapma fırsatı bulduğu şeyler elektronik sürüyle tamamen bütünleştikten sonra yapabileceklerinden çok farklıdır“ (Fried.age).

Unutmayalım, dış dinamik ne kadar güçlü olursa olsun, ulus-devlet duvarlarını yıkan son tahlilde o duvarların içindeki üretici güçlerin gelişme seviyesi, yani iç dinamik olacaktır. Ve Çin gibi, üretici güçlerin gelişme seviyesinin çok geri olduğu bir ülkede dış dinamiğin sürece dışardan müdahale olanakları sınırlıdır. Ama bir kere içeri girip de sürecin-iç dinamiğin bir parçası haline gelirse işlerin çok daha kolaylaşacağı açıktır. Yani, küresel sermaye sadece Çin devlet sınıfının verdiği güvencelere kanıp da girmemiştir Çin'e! Herşeyden önce bir kendine güvendir bu. Bir an için Çin'in politika değiştirdiğini düşününüz, yani, Çinli bürokratların „yeter artık, milyarlarca dolar girdi içeriye, bu kadar para elimizde rehinken biz ne dersek onu yapmak zorundasınız“ diye düşünmeye başladıklarını düşününüz! Ne mi olur, üç günde Çin'in altı üstüne gelir! Dışardan giren küresel sermaye akışıyla birlikte kurulan denge bir anda bozulur. Şu an için halâ sesini çıkarmayan ve ayda birkaç yüz dolara çalışarak karnını doyurmaya çalışan o iki milyar insan bir anda ayağa kalkarak yerle bir ediverirler o duvarları! Öyle, Taksim Gezi Parkı “şahlanışymış” falan hiç kalır bunun yanında!..

KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİM NEDİR, KİMİNLE BERABER KİME KARŞI..

Şu gerçeğin altını bir kere daha çizelim: Ulus devlet kabuğu içinde gelişen sermaye küreselleşme süreciyle birlikte tıpkı kozasını parçalayarak uçup giden o kelebek gibi aldı başını gitti!. Neresi işine geliyorsa, nerede daha ucuza üretim yapmak mümkünse, pazar olanakları nerede daha elverişliyse oraya gitti. Yani, ulus devletle küreselleşen sermayenin arasına artık kara kediler girdi!. Sosyalist sistemin yıkılmasından sonra-soğuk savaşın bitiminden sonra tekleşen dünyanın en önemli gerçeği budur. Bugün, bu gerçeği, değişen bu dünya konjunktürünü göremeden başka hiçbir şeyi görmek-anlamak da mümkün değildir.

Bakın burada, Friedman'ın „büyük boynuzlu sığırlar“ dediği, uzun vadeli yatırım için gelen sermaye, ya da, tahvil, hisse senedi veya faiz için gelen „sıcak para“ ayırımı yapmıyorum. Genel olarak küresel sermaye-finans kapital artık eskiden olduğu gibi ulus devletle birlikte hareket etme özelliğini bir yana bırakmıştır diyorum. Sermaye için artık tek kıstas, bir şekilde kendi kâr oranını maksimize ederek küresel rekabet içindeki yerini koruyabilmektir. Bırakınız ulus devletle birlikte hareket etmeyi bir yana, o eski ulus devlet ilişkilerinin bu yeni süreçte kendisi için bir ayak bağı haline geldiğini bile düşünmektedir artık sermaye. Milliyetçiliğin falan küresel sermayenin lughatında yeri kalmamıştır artık. Bu nedenle, ben diyorum ki, bugün dünyamızda bütün diğer çelişkiler içinde, Türkiye'den Suriye'ye, Mısır'a, Brezilya'dan Endonezya'ya kadar, sağda solda olup biten bütün altüstlüklerle de damgasını vuran temel çelişki, hep bu, ulus devletlerle (ulusalcı sermayeden tutun da, yerelliğin içinde boğulup kalmış “sağ”lı “sol”lu o dar duygusal yaklaşımlara kadar bütün o ulusalcı unsurlar ile) küresel sermaye arasındaki çelişkidir. Ve, Amerika'dan AB ülkelerine kadar Batı'nın bütün o gelişmiş ülkelerinin bugün en önemli sorunu da, küreselleşme süreciyle birlikte ulusal niteliğini kaybederek “küresel sermaye” haline gelen (ve gelişmekte olan ülkeler denilen ülkelere kaçan) sermayeyi tekrar eski ulusal sınırlarının içine geri getirebilmektir. Ama, senelerdir uğraşıyorlar, bunu bir türlü başaramıyorlar. Çünkü, üretim maliyetlerini bir türlü sermayenin göç ettiği ülkelere seviyelere indiremiyorlar. O zaman ne kalıyordu geride? Madem ki maliyetleri düşürerek sermayeyi tekrar geriye getiremiyorlardı, bu durumda onlar da sermayenin gittiği ülkelere yatırım ortamını bozmaya, buraları sermaye için elverişli olmaktan çıkarmaya çalışırlardı!! Tabii bunu yaparken de, buralarda, varoluş koşulları bakımından çıkarları kendileriyle birleşen sınıf ve tabakalarla işbirliği yapmaları gerekecekti. Peki kimdi, hangi sınıftı-sınıflardı bu mücadelede onlarla işbirliği yapacak-yapabilecek- olanlar; çıkarları, varoluş koşulları buna uygun olan sınıf-sınıflar hangileriydi? Tabii ki, gelişmekte olan ülkelere devlet yaratıcısı Devlet sınıfı geliyordu en başta. Bununla birlikte de, varoluş koşullarını onunla birlikte oluşturan unsurlar.. Böylece, gelişmiş ülkelerin ulus devletleriyle, sermayenin gelip yerleşmeye çalıştığı gelişmekte olan ülkelerin ulus devletleri (bunları yöneten elitler, Devlet

sınıfları ve bunların işbirlikçileri) tam bir kader ve işbirliği içine giriyorlardı. Bunlardan birisi kaçan sermayeyi geriye getirmeye çalışırken, diğeri de, gelip içerde çöreklenen küresel sermayenin, kendisine (eski egemenlere, ulusalçı Devlet sınıfına) rakip yeni bir burjuvaziyle birlikte içe kapalı eski düzeni değiştirerek onu küresel rekabete açmasından rahatsızdı.

İşte, ABD 'sinden AB 'sine kadar, bütün o Batılı ulus devletleri, Mısır'da Mursiye karşı Mubareklerle, ve Mısır'daki en büyük tekelci-Devletçi holding olan Orduyla işbirliğine götüren sürecin mantığı budur. Devlet sınıfı, artı Devletçi burjuvazi, artı bu sistemin ürettiği devşirme kadrolar, artı batılı ulus devletler ittifakı Mısır'da olup bitenleri açıklamaya yetiyor!. Suriye'de Esad'ın arkasında duran da gene aynı 20.yy kalıntısı bu ittifaktır. Bizdeki bütün darbelerin (en son da 28 Şubat'ın) ardındaki ittifak da budur. Bugün bile halâ, Türkiye'deki ulus devletçi muhalefetin gönlünde yatan bu türden bir ittifaka dayanarak yeniden iktidara gelebilmektir.

Peki şimdi soruyorum: Gelişmiş ülkelerin ulus devletleriyle gelişmekte olan ülkelerin ulusalçı-Devletçi güçleri bu denli geniş kapsamlı bir işbirliği içindeyken gelişmekte olan ülkelerin halkları ne yapacaklar?. Alın bir Mursi'yi, ya da Suriye muhalefetini..Tamam kitle desteği bunlardan yana, ama görüyorsunuz bu yetmiyor!. Sadece demokrasi istemek, çoğunluğu sağlayarak seçimle işbaşına gelmek yetmiyor. Adam darbe yapıyor, ya da geliyor seni uçaklarıyla falan bombalayarak yok etmeye çalışıyor. Sen istediğin kadar ben haklıyım de, o dar, dinsel dünyanın dışına çıkarak küresel dünyanın gerçeklerini göremediğin süreci bütün bunlar yetmiyor!. Bakın, AK Parti on yıldır nasıl iktidarda kalıyor sanıyorsunuz, sadece iman gücüyle mi? AK Parti, iktidara geldiği dönemin konjunktürü içinde kendisini otomatikman küresel sermayeyle belirli bir ittifakın içinde buldu da onun için sırtı yere gelmedi. Ha, o zaman kendisi bunun ne kadar farkındaydı o ayrı bir konu, ama gerçek budur.

Tabi, Türkiye sözkonusu olunca, Mısır ve Suriye'ye göre bizde biraz daha farklı yanları var sürecin. Herşeyden önce, Türkiye'nin bunlara göre daha fazla demokrasi deneyimi var. Bunu, Özal devrimiyle birlikte dışa açılan ve küresel pazarlarla-sermayeyle bütünleşen Türkiye kapitalizmi gerçeğiyle birlikte düşündüğünüz zaman ortaya biraz daha farklı bir tablo çıkıyor. Yani, o Baasçı Arap ülkeleri gibi içe kapalı bir Türkiye yok artık ortada. Bu nedenle, yüzeysel bir benzetmeyle AK Parti bir İhvan değil! Menderes bile bir Mursi değildi! Türkiye bu aşamayı çok oldu geride bırakmalı. Her ne kadar, yeni bir anayasayla birlikte, kazanılmış olan bütün mevziler-haklar henüz daha kalıcı hale getirilemediyse de, bugün artık Türkiye'de Devlet sınıfı iktidardan indirilmiş durumda. Onunla birlikte iktidar ortağı olan Devletçi burjuvazi de, artık eski, Devlete bağlı tekelci-asalak konumunu kaybederek, dışa açılan Türkiye'nin küresel bir unsur-oyuncusu haline geldi. Objektif gerçek budur. Ama denebilir ki, bunlar (eskinin Devletçi burjuvaları) kafa yapısı bakımından-sübjektif olarak- halâ eski Türkiye'de yaşadıklarını sanıyorlar!. Tamam, doğrudur, çünkü bilinç daima geriden gelir..Şu son on yılın rakamlarına bakıyorsunuz da, AK Parti iktidarı altında on kat daha büyümüşler bunlar da, ama onlar kendilerini halâ eski Devletçi mevzilerinde sanıyorlar!. Yani kafaları bir yanda, gövdeleri başka bir yanda! İşte tam bu noktada yeni Türkiye'nin güçlerinin bu objektif gerçeği arkalarına alarak ileriye yönelik bir ittifaklar politikası izleyebilmesi gerekiyor..Örneğin, bir C.Boyner'in yeri artık "çapulcuların"-darbecilerin, eski Türkiye'nin yanı değildir!.Bunları, illaki, "sen darbecisin" diye öbür tarafa itmenin kimseye bir yararı yoktur. Herkes değişti, Türkiye değişti. Bu gerçeği dikkate alarak yol almak gerekiyor. Şunu unutmayalım ki, eğer bugün Türkiye'de darbe tehlikesi kalmadı diyebiliyorsak bunun en önemli nedeni bu Devletçi burjuvazinin artık elini o türden ittifaklardan çekmiş olmasıdır. Küreselleşme süreciyle bütünleşmenin kendileri için daha karlı olduğunun farkına varan eskinin Devletçi burjuvaları da artık bir şekilde demokratik süreç içinde yerlerini almak istemektedirler. Mısır'a, bakın hele bir! Bakın da, başta ordu olmak üzere oradaki Devletçi burjuvaların tavrına bakarak Türkiye'nin bugün geldiği yeri belki daha iyi anlarsınız! Neye sahip olduğumuzu, nerelerden geçerek bugünlere geldiğimizi belki daha iyi anlarsınız!

Aslında herşey apaçık ortada. Evet, son on yılda çok mesafeler katettik demokratikleşme yolundan, ama henüz daha sistem kalıcı bir şekilde yerine oturmadı. Bu nedenle, burjuva

devriminin-demokratikleşme sürecinin ikinci aşamasında yapılacak şey, temel ittifakları bozmadan-ama bu kez bunları doğal akış içinde kendiliğinden, bilinçdışı olarak gerçekleşen dengeler olmaktan çıkarıp bilinçli, bilişsel hale getirerek yola devam etmektir.

Bir kere daha formüle edersek, 20.yy kalıntısı ulus devletler dünyasına karşı mücadelede, başta küresel sermaye olmak üzere 21.yy'ın bütün küreselci güçleriyle ittifaklar yaparken, içerde de, gene aynı şekilde, Devlet sınıfı kalıntılarına ve onların kadim müttefiklerine karşı demokrasi güçleriyle birlikte olabilmek gerekiyor. Artık bize lazım olan sadece Anadolu burjuvazisinin jakoban devrimciliği değildir, bunun yanı sıra, bir bütün olarak burjuvazinin ve başta işçi sınıfı olmak üzere çalışanların birliğini de savunan, demokrasi güçleri arasında kavgayı değil birlikteliği öne çıkaran politikalar lazım..